

Temat wprowadzający

Wyobrażenia i skojarzenia

1

Jak sobie wyobrażasz konflikt zbrojny?
Co myślisz o próbach ograniczania cierpienia wynikającego z konfliktów zbrojnych?
Czym jest godność człowieka?

MKCK

Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża
19, avenue de la Paix
1202 Geneva, Szwajcaria
T +41 22 734 60 01 **F** +41 22 733 20 57
E-mail: shop.gva@icrc.org www.ehl.icrc.org
© MKCK, Styczeń 2009

Temat wprowadzający

Wyobrażenia i skojarzenia

WYOBRAŻENIA I SKOJARZENIA (jedna godzina lekcyjna)

- Przeprowadzenie dyskusji wprowadzającej, aby dowiedzieć się, co uczniowie wiedzą i myślą na temat konfliktu zbrojnego oraz prób ograniczania takich konfliktów.

4

POJĘCIA

Ograniczenia w konflikcie zbrojnym
Godność człowieka

ZDOBYTE UMIEJĘTNOŚCI

Dyskusja
Słuchanie
Wyrażanie odmiennych poglądów w kulturalnej formie
Popieranie opinii argumentami

- Jeśli dysponujesz ograniczonym czasem i nie masz możliwości omówienia wszystkich zagadnień, zalecamy, byś wybrał przynajmniej te, które oznaczono niniejszą ikoną.

Temat wprowadzający: Wyobrażenia i skojarzenia

Temat ten umożliwia nauczycielom poznanie stanowisk i opinii uczniów oraz zakresu ich wiedzy i znajomości tematyki: jak wiele wiedzą oni na temat wojen i działań podejmowanych w celu ograniczania cierpień powodowanych przez wojny. Wyznacza kierunek poprzez otwartą dyskusję, podczas której nauczyciele i uczniowie wspólnie analizują trudne pytania. Na tym etapie nie istnieją poprawne odpowiedzi, a od uczestników nie oczekuje się rozległej wiedzy tematu.

Opcjonalne 15-minutowe ćwiczenie – „A może należy zakazać prowadzenia wojen?” może zostać wykorzystane w tym temacie, jeżeli wystarczy na to czasu, lub też w innym temacie, jeżeli padnie takie pytanie.

CELE

- pokazanie głównych zagadnień, na których bazuje międzynarodowe prawo humanitarne (MPH)
- pokazanie, że nie istnieją proste odpowiedzi na niektóre pytania, które mogą się pojawić w trakcie poznawania MPH.
- stworzenie wstępnej definicji pojęcia godności człowieka.

MATERIAŁY DLA NAUCZYCIELA

- i.1 Pytania do wykorzystania podczas dyskusji wprowadzającej
- i.2 Informacje na temat działań na rzecz zakazania prowadzenia wojen

PRZYGOTOWANIE

W *Podręczniku Metodologii*, zapoznaj się z metodami nauczania 1 (Dyskusja), 2 (Burza mózgów), 3 („Nie ma prostych odpowiedzi”), 7 (Pisanie i refleksja), oraz 8 (Wywiad) i warsztat 1 („Wprowadzenie uczniów do programu Odkrywamy Prawo Humanitarne”).

Jeżeli to możliwe, obejrzyj materiały dla właściwego rozdziału w filmie wideo dla nauczycieli (*Prowadzenie dyskusji: Temat wprowadzający*) oraz dla odpowiedniego rozdziału w filmie szkoleniowym dla nauczycieli (*Temat wprowadzający*).

CZAS

Jedna godzina lekcyjna (45 minut)

Temat

1. WPROWADZENIE I WYZNACZENIE KIERUNKU (5 minut)

Poinformuj uczniów, że celem tej dyskusji jest tylko zgromadzenie zebranie ich opinii i poglądów na początku procesu odkrywania poznawania MPH. Zapewnij ich, że nikt nie oczekuje od nich dogłębnej wiedzy na ten temat oraz że żadna osoba nie musi zabierać głosu, jeżeli nie czuje się komfortowo w związku z dowolną kwestią, która może zostać poruszona.

Ustal zasady dyskusji.

- Słuchaj uważnie innych i poczekaj aż skończą swoją wypowiedź zanim zaczniesz mówić;
- Śmiało wyrażaj swoje odmienne zdanie, ale traktuj swoje koleżanki i kolegów oraz ich poglądy z szacunkiem.

2. ROZPOCZĘCIE DYSKUSJI (5 minut)

Celem międzynarodowego prawa humanitarnego jest ochrona życia i godności człowieka. Dlatego też pojęcie godności ludzkiej jest kluczowe dla Odkrywania Prawa Humanitarnego (OPH).

Zadaj pytanie otwierające dotyczące godności człowieka z części „Pytania do wykorzystania podczas dyskusji wprowadzającej.”

**MATERIAŁY DLA
NAUCZYCIELA**

Poleć uczniom przeprowadzić burzę mózgów na temat zadanego pytania. W wyniku tego ćwiczenia powinny paść określone słowa i wyrażenia.

3. KONTYNUACJA DYSKUSJI (25 minut)

Wybierz inne pytania, aby kontynuować dyskusję. Zachęć uczniów, aby podali argumenty dla poparcia swoich poglądów oraz wykorzystali konkretne przykłady.

4. ZAMKNIĘCIE (10 minut)

Zakończ dyskusję, łącząc pojęcie godności ludzkiej z tematem konfliktu zbrojnego.

Possible question:

- > W jaki sposób konflikt zbrojny może wpłynąć na godność człowieka zarówno w przypadku osób cywilnych, jak i żołnierzy?

Powiedz uczniom, aby wspólnie opracowali definicję terminu „godność człowieka”. Zapisz tę definicję i umieść ją w widocznym miejscu, tak aby jej treść była dostępna przez cały czas trwania kursu.

UWAGA

W programie OPH terminy „konflikt zbrojny” oraz „wojna” są używane zamiennie.

! KLUCZOWE ZAGADNIENIA

- Pojęcie godności człowieka jest kluczowym pojęciem dla prawa humanitarnego i występuje we wszystkich częściach programu OPH.
- W przypadku niektórych pytań występujących w programie OPH nie istnieją prawidłowe lub proste odpowiedzi. Jednym z celów programu OPH jest postawienie tych pytań i ich analiza.

UWAGA

„Zaułek bez łatwych odpowiedzi”

Uczniowie prawdopodobnie będą zadawać pytania takie, jak „Kto będzie czuwać nad tym, by ludzie przestrzegali tych zasad?” lub „Dlaczego po prostu nie zakażemy prowadzenia wojen?”. Nie jest łatwo odpowiedzieć na takie pytania, ponieważ nie istnieją dla nich jednoznaczne odpowiedzi a jeśli istnieją, są bardzo skomplikowane.

Wyznacz miejsce w sali, aby wywiesić te pytania i nazwij je „Zaułkiem bez łatwych odpowiedzi”. Powiedz uczniom, że wszystkie te pytania będą analizowane w miarę realizowania kursu.

Zadbaj, aby ta lista pytań była widoczna i dodawaj do niej pytania lub hasła, jeżeli zajdzie taka potrzeba. Powracaj do określonych pytań, jeżeli tylko uznasz to za istotne w trakcie realizacji kursu.

Ćwiczenia dodatkowe

DEBATA / Dyskusja: A może prowadzenie wojen powinno być zakazane?

To ćwiczenie dotyczy pomysłu wprowadzenia zasad i przepisów obowiązujących podczas działań wojennych. Odnosi się ono do pytań takich jak: „Czy ustanawianie praw w zakresie postępowania podczas wojny nie stanowi przyzwolenia na jej prowadzenie?” „Czy zasady nie sprawiają, że wojna staje się swoistego rodzaju grą?” oraz „Dlaczego po prostu nie zakazemy prowadzenia wojen?”

Podczas analizowania tych pytań, rozważ następujące twierdzenia:

Zasady prowadzenia wojen nie byłyby potrzebne, gdyby wojen wojny była zakazane.

Przeanalizuj niektóre następstwa zakazania konfliktów zbrojnych.

[Na przykład: Co by się stało, gdyby wojna została zakazana a następnie jeden kraj napadłby na inny? W jaki sposób takie prawo zostałoby wyegzekwowane? Czy znacze z historii jakiegokolwiek próby zakazania prowadzenia wojen?]

Jeżeli poświęci się na ten temat wystarczająco dużo czasu, uczniowie przeważnie dochodzą do wniosku, że nawet jeżeli prowadzenie wojen zostałoby prawnie zabronione, totaki zakaz ten byłby bardzo trudny do wyegzekwowania. [Patrz: „Informacje na temat działań na rzecz zakazania prowadzenia wojen.”]

UWAGA

Ćwiczenia dodatkowe są skierowane ogólnie do uczniów. Ty możesz dostosować je tak aby dopasować ich treść do swojej grupy uczniów.

MATERIAŁY DLA NAUCZYCIELA

Po zakończeniu dyskusji, napisz esej prezentujący Twoje własne wnioski oraz uzasadnij je argumentami.

KOMUNIKACJA: PRZEPROWADŹ WYWIAD

Przeprowadź wywiad z kimś, kto doświadczył jakiegoś rodzaju cierpienia charakterystycznego dla wojny: został uwięziony w pożarze, cierpiał z powodu głodu, został ranny lub fizycznie okaleczony, stracił bliską osobę, został oddzielony od swojej rodziny lub został porwany, zaginął lub był więziony. Stwórz opis doświadczeń tej osoby. Uwzględnij uczucia i myśli tej osoby, sposób w jaki zagrożone było jej życie lub godność ludzka oraz jaką pomoc, jeżeli w ogóle, otrzymała ta osoba.

Opisy te mogą być prezentowane podczas kolejnych zajęć, gdy omawiane będą doświadczenia ofiar konfliktów zbrojnych.

PISANIE I INTERPRETACJA: ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA GODNOŚĆ CZŁOWIEKA

Omów jeden z podanych cytatów.

Gdy zapytany, dlaczego narażał swoje życie, aby uratować osoby prześladowane, młody człowiek odpowiedział:

Mój ojciec mawiał, że świat to jeden wielki łańcuch. Jedno małe ogniwo pęknie, a łańcuch zostanie przerwany i już nie będzie funkcjonować.

Rosyjski pisarz, Fiodor Dostojewski, napisał:

Wszyscy odpowiadamy za siebie nawzajem.

- > Co oznacza to zdanie? Czy się z nim zgadzasz? Wyjaśnij dlaczego tak/nie.
- > W jaki sposób znaczenie tego zdania można odnieść do konfliktu zbrojnego?
- > Czy znasz inne powiedzenia lub przysłowia, które wyrażają podobną myśl?

Pytania do wykorzystania podczas dyskusji wprowadzającej

Godność człowieka

- > Czym jest godność człowieka? Jak możesz ją zdefiniować?

Wojna

- > Jakie obrazy przychodzą Ci na myśl, gdy słyszysz słowa takie, jak „wojna” lub „konflikt zbrojny”?
- > Jakie wojny toczą się w dzisiejszym świecie?
- > Jakie znasz wojny, które toczyły się w przeszłości?
- > Czym jest wojna?

Środki i metody prowadzenia wojny*

- > Czy pewne rodzaje broni powinny być zakazane lub ograniczone w konflikcie zbrojnym? Dlaczego?
- > Czy pewne rodzaje walki powinny być zakazane w konflikcie zbrojnym? Dlaczego?

Pojęcie „wroga”

- > Jak zdefiniowałbyś/-ałabyś termin „wróg”?
- > Czy wrogowi należy się ochronę podczas konfliktu zbrojnego?

Osoby cywilne

- > Kim jest osoba cywilna?
- > W jaki sposób osoby cywilne powinny być traktowane podczas konfliktu zbrojnego? Dlaczego?
- > Czy osoby cywile są kiedykolwiek atakowane?
- > Czy ataki na osoby cywilne mogą kiedykolwiek być usprawiedliwione? Jak?
- > Co, jeżeli osoba cywilna dostarcza żywność do wrogich oddziałów walczących?
- > Co, jeżeli osoba cywilna dostarcza wrogowi broń?

Dzieci

- > Dlaczego chłopcy i dziewczęta uczestniczą czasem w konfliktach zbrojnych?
- > Czy udział dzieci w wojnie jest dopuszczalny? Dlaczego?

Ranni kombatanci

- > W jaki sposób, według Ciebie, należy traktować rannego kombatanta po stronie wroga?

Schwytani kombatanci

- > W jaki sposób należy traktować schwytanego kombatanta po stronie wroga? Dlaczego?
- > Co, jeżeli ta osoba wyrządziła szkodę komuś z Twojej rodziny?
- > Czy dopuszczalne jest torturowanie jeńcy w celu uzyskania informacji? Jeżeli tak, w jakich okolicznościach?

*Analizowanie, dlaczego niektóre środki (broni) i metody (modele) prowadzenia wojny są regulowane przepisami, podkreśla dwie fundamentalne zasady międzynarodowego prawa humanitarnego: (1) zakaz powodowania zbędnych urazów lub niepotrzebnego cierpienia, oraz (2) zakaz ataków nierozróżniających. Na podstawie tych zasad, użycie określonych rodzajów broni zostało zakazane (np.: broń biologiczna, chemiczna, miny przeciwpiechotne) lub ograniczone (np.: broń zapalająca) oraz określone metody prowadzenia wojny zostały zakazane (np.: wydawanie rozkazu, by nikt nie przeżył, lub grożenie, że nikt nie przeżyje; terroryzowanie lub głodzenie ludności cywilnej).

Pytania do wykorzystania podczas dyskusji wprowadzającej

Kobiety

- > Czy kobiety uczestniczą w walkach? Co o tym sądzisz?
- > Czy powinny istnieć określone zasady chroniące kobiety narażone na skutki konfliktu zbrojnego? Jakiego rodzaju ochrony potrzebowałyby kobiety?

Inne chronione osoby

- > Kto jeszcze wymaga szczególnej ochrony w czasie wojny? Kto? Dlaczego?

Chronione miejsca podczas wojny

- > Czy są jakiekolwiek miejsca, które nie powinny być atakowane?
- > Jakie to miejsca? Dlaczego?
- > Czy dopuszczalne jest atakowanie szpitali lub obiektów medycznych?
- > Dlaczego tak/nie? (Jeżeli tak, to w jakich okolicznościach?)
- > Czy dopuszczalne jest atakowanie miejsc kultu/religijnych?
- > Dlaczego tak/nie? (Jeżeli tak, to w jakich okolicznościach?)
- > Czy dopuszczalne jest niszczenie domów, miast i infrastruktury publicznej?
- > Dlaczego tak/nie? (Jeżeli tak, to w jakich okolicznościach?)

Prawo

- > Czym jest prawo?
- > Jakie są źródła prawa?
- > Czy uważasz, że jest sens w ustanawianiu praw ograniczających cierpienia wynikające z konfliktu zbrojnego?
- > Dlaczego tak/nie?
- > Czy istnieją jakiekolwiek prawa tego typu?
- > Jeżeli tak, jaka jest ich treść?

Organizacje humanitarne

- > Czy znasz jakiekolwiek organizacje humanitarne, których celem jest ochrona i wsparcie osób w czasie wojny?
- > Jakie to organizacje? Czym się zajmują?

Godność człowieka

- > Co oznacza godność człowieka w czasie konfliktu zbrojnego?

Informacje na temat działań na rzecz zakazania prowadzenia wojen

PO I WOJNIE ŚWIATOWEJ

W 1919 roku kraje postanowiły podpisać Pakt Ligi Narodów, który, mimo tego, że nie zakazywał prowadzenia wojen, to aby uniknąć wojny, ustanawiał pokojową procedurę rozstrzygania sporów między państwami.

Pakt Ligi Narodów, 1919

Wysokie układające się Strony,

Zważywszy, że dla rozwoju współpracy między narodami oraz dla zapewnienia im pokoju i bezpieczeństwa

- należy przyjąć pewne zobowiązania nieuciekania się do wojny,
- utrzymywać jawne stosunki międzynarodowe, oparte na sprawiedliwości i honorze,
- przestrzegać ściśle przepisów prawa międzynarodowego, uznanych odtąd za normy rzeczywistego postępowania Rządów,
- przestrzegać sprawiedliwości i skrupulatnie szanować wszelkie zobowiązania traktatowe we wzajemnych stosunkach między zorganizowanymi narodami

Przyjmując niniejszy Pakt, który ustanawia Ligę Narodów...

ARTYKUŁ 11

Oświadczają się wyraźnie, że wszelka wojna lub groźba wojny (...) interesuje całą Ligę i że Liga powinna przedsięwziąć wszelkie środki, mogące skutecznie zabezpieczyć pokój między narodami.

ARTYKUŁ 12

Wszyscy członkowie Ligi zgadzają się, że gdyby między nimi powstał spór mogący spowodować zerwanie stosunków, skierują go już to na drogę postępowania rozjemczego lub sądowego, już to do rozpatrzenia Rady. Zgadzają się również, że w żadnym przypadku nie powinni uciekać się do wojny przed upływem trzech miesięcy od decyzji rozjemczej lub sądowej albo sprawozdania Rady...

ARTYKUŁ 15

... Jeżeli sprawozdanie Rady zostanie przyjęte jednomyślnie, przy czym głosów przedstawicieli stron nie bierze się w rachubę przy obliczaniu tej jednomyślności, to członkowie Ligi zobowiązują się nie uciekać się do wojny z żadną ze stron, która zastosuje się do wniosków sprawozdania. Gdyby Radzie nie udało się doprowadzić do jednomyślnego przyjęcia sprawozdania przez wszystkich swych członków, poza przedstawicielami stron spór wiodących, to członkowie Ligi zastrzegają sobie prawo takiego działania, jakie uznają za niezbędne w obronie prawa i sprawiedliwości.

*W ciągu ostatnich 3421 lat udokumentowanej historii, zaledwie 268 lat nie było naznaczonych żadną wojną.
– Will i Ariel Durant,
The Lessons of History*

Temat wprowadzający: Wyobrażenia i skojarzenia

Informacje dotyczące działań na rzecz zakazania prowadzenia wojen

OKRES POMIĘDZY WOJNAMI ŚWIATOWYMI

Pierwszym międzynarodowym dokumentem zakazującym wojny jako narzędzia polityki państw był Traktat Przeciwwojenny (znany również jako Pakt Brianda-Kelloga) z 1928 roku.

Pakt Brianda-Kelloga, 1928 r.

[Wysokie Strony Umawiające się]

Mając głębokie poczucie ciężącego na nich uroczystego obowiązku rozwijania dobrobytu ludzkości;

Przekonani, że nadeszła [sic] chwila przystąpienia do szczerego wyrzeczenia się wojny jako narzędzia polityki narodowej, dla utrwalenia stosunków pokojowych i przyjaznych istniejących obecnie między ich ludami;

Przekonani, że do wszelkich zmian w ich wzajemnych stosunkach powinno się dążyć wyłącznie za pomocą środków pokojowych i urzeczywistniać je w porządku i pokoju, oraz że każde Mocarstwo podpisujące, które by odtąd starało się rozwijać swoje interesy narodowe uciekając się do wojny będzie musiało być pozbawione korzyści traktatu niniejszego;

Mając nadzieję, że, zachęczone ich przykładem, wszystkie inne narody świata przyłączą się do tych wysiłków ogólnoludzkich i przez przystąpienie do Traktatu niniejszego, skoro tylko uzyska on moc obowiązującą, udostępnią swoim ludom korzystanie z jego dobroczynnych postanowień, łącząc w ten sposób narody cywilizowane świata we wspólnym wyrzeczeniu się wojny jako narzędzia ich polityki narodowej;

Postanowili zawrzeć Traktat i w tym celu wyznaczyli jako swoich pełnomocników, a mianowicie: (...) którzy, po zakomunikowaniu sobie swych pełnomocnictw uznanych za dobre i należyte co do formy, zgodzili się na artykuły następujące:

ARTYKUŁ 1

Wysokie Umawiające się Strony oświadczają uroczyście imieniem Swoich ludów, że potępiają uciekanie się do wojny celem załatwiania sporów międzynarodowych i wyrzekają się jej jako narzędzia polityki narodowej w ich wzajemnych stosunkach.

ARTYKUŁ 2

Wysokie Umawiające się Strony uznają, że załatwianie i rozstrzyganie wszystkich sporów i konfliktów bez względu na ich naturę lub pochodzenie, które mogłyby powstać między niemi, winno być osiąganе zawsze tylko za pomocą środków pokojowych...

Temat wprowadzający: Wyobrażenia i skojarzenia

Informacje dotyczące działań na rzecz zakazania prowadzenia wojen

PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ

Po II Wojnie Światowej, państwa podjęły dalsze kroki w tym obszarze i zakazały używania siły w stosunkach z innymi państwami, bądź groźby jej użycia, w sytuacjach, w których wybuch wojny wydaje się bardzo bliski.

Karta Narodów Zjednoczonych, 1945 r.

PREAMBUŁA

MY, LUDY NARODÓW ZJEDNOCZONYCH, ZDECYDOWANE

- uchronić przyszłe pokolenia od klęsk wojny, która dwukrotnie w ciągu naszego życia wyrządziła niewypowiedziane cierpienia ludzkości, i
- przywrócić wiarę w podstawowe prawa człowieka, w dostojność i wartość jego osoby, w równouprawnienie mężczyzn i kobiet oraz w równość praw narodów wielkich i małych, i
- stworzyć warunki, w których będzie mogła panować sprawiedliwość i poszanowanie zobowiązań opartych na traktatach i innych źródłach prawa międzynarodowego, i
- przyczynić się do postępu społecznego i podniesienia stopy życiowej przy większej wolności,

I W TYM CELU

- stosować tolerancję i żyć wspólnie w pokoju, jeden z drugim, jak dobrzy sąsiedzi, i
- zjednoczyć nasze siły dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, i
- zapewnić, przez przyjęcie zasad i ustanowienie metod, że siły zbrojne będą używane tylko we wspólnym interesie...

ARTYKUŁ 2

...Wszyscy członkowie powinni w swych stosunkach międzynarodowych powstrzymać się od stosowania groźby lub użycia siły przeciwko nietykalności terytorium albo niepodległości politycznej któregośkolwiek państwa...

ARTYKUŁ 42

...Jest ona [Rada Bezpieczeństwa] władna podjąć taką akcję przy pomocy sił powietrznych, morskich lub lądowych, jaka mogłaby okazać się konieczną do utrzymania albo przywrócenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa...

ARTYKUŁ 51

Nic w niniejszej Karcie nie może uchybiać niepozbawalnemu prawu do samoobrony indywidualnej lub zbiorowej w przypadku napaści zbrojnej na któregośkolwiek członka Narodów Zjednoczonych...

Od zakończenia II Wojny Światowej, wybuchło i toczyło się 228 konfliktów zbrojnych w 148 miejscach na całym świecie.

– Lotta Harbom i Peter Wallensteen, Uniwersytet Uppsala, artykuł w magazynie *Journal of Peace Research*

UWAGA

Należy pamiętać, że międzynarodowe prawo humanitarne skupia się na rzeczywistych aspektach konfliktu zbrojnego bez uwzględniania przyczyn lub legalność użycia siły.

Temat wprowadzający: Wyobrażenia i skojarzenia

Uwagi

Temat wprowadzający: **Wyobrażenia i skojarzenia**

Uwagi

Temat wprowadzający: **Wyobrażenia i skojarzenia**

MKCK